

Then Christelige Läsaren / som drager Nyt och Medlidande öfwer the arme willfarande Lapp- länder / och gärna seer / at the omwändas och til en sann Kännedom föras måge / önskar man all andeligh och tinneligh Wälsärd aff Gudh then aldraghögste.

Het är mongom / vthan twiswel / wäl witterligit / vchi hwad Blindheet och Affguderij Inwånarna i Lappmarken swäwa / the ther aldrigh haf-
wa någet sinn för theen tidh hafte Gudz saliggörande Medel eller Kundskap / vthan aff Alder och förste Bp hoff warit grofwe Trullkarlar / och än i närwarande tidh hafwa Gemeen-
skap medh the onde Andar / så at hwar i synnerheet til the minste hafwer en Ande sig til Bekkermot the andras Trulldom: Monge aff them hafwa wä: Och the aldraghögste Lappar wäl eree aff berörde Andar / sig
til Likst. Thesförthan hafwa the jemwäl än sine Affgudar och Affgudastoder / hwilkom the offra Keenshorn / ätillige Diuers Hufwud och Inslwar / the medh at öfwerkomma Lycka på Jacht och Fiskerij.
Gudzienstken medh Predikan och Sacramentens Bihdealande samt Dionelags Wisning förättas hos them allenast om Winteren / wänne resor om Åhret / nemligen om Nyåhret och Wårfrwdays Högtidhen i Fa-
stan. Orsaken hwij thet icke offrare see kan / är at the wistas så starran ifrån hwar andre / och igenom Wildmark / Bergh / Siögar / Träst och Moras äre wijde ättilde. Til itt Exempel will man allenast införa Vmā
Lappmark / then minste bland the andre / som bestär nästan aff 130. Huusholds Familier / och begynnas trettion Wixlar ofwan för Vmā Kyrtia / och sträcker sig in til Wåsterhafwet i Wåster / såsom och vchi Norr och Söder
ifrån Jemeland in til Ställesta Elff / sögha annat än mitt i Norrbotten. Thet är nogh til beklagandes / at hos them så ställan Gudzienst förättas: Men fast mehra moete man the öfwer quwidha / at ingen Predikant finnes / som
nogorlunda kan för them predika Gudz Ord / vndantagandes på Swenska och Finnska / Hafwa ey heller något sinn hafte Predikanter aff sitt egit Folk / eller hört på sitt egit Tungomål predikas / för hwilken Orsak skull the ey heller / så
som andre Christne / rätteligen kånna Gudh / eller weta någon Grund eller Medel til theas Siäls Saligheet: Och hwad som them thet ene Åhret om Gudz Ord förholles / wete the thet andra Åhret atintet Bessedh gifwa /
när the blifwa tilfrågade.

Altarens Sacramente warder them wäl tildeelt: Men om man them förhöra och tilfråga wille / hwad the vnder Brödh eller Wijn vndfinge / eller hwad the hade thet för Nytt aff / och om thet Wårdigheet / så skulle man bland hundrade Lappar icke finna
en / som thet wete eller förstår. Dopsens Sacramente blifwer them och så meddeelt / och icke offrare än på försagdan tisdh. Hinna theas Barn så länge leswa / at the kunna vndsä Dopes / är thet gott: Hwar och icke / så döde the oddpte. Eliet äre the
om Nöddoop alzintet vnderättade. En deel aff theas Barn blifwa Åhrgamble / en part Halfsäbra och thet vnder / så at man medh them / som til mogen Alder komne äre / hafwer til at stassa / när the döpas skole. Thet Siukom hos them vchi Lappe
ställen besöks eller giffs aldrigh någon Reedha medh Tröst och Sacramente / vthan döde sin koss offristade / orrdstade och oafflöste. Thet the onde Andan / som them så ansächar / gör medh sine Lögner sin högst Glist / at blifwa förwiffat om theas Siäl.

The andre Troones Arucler ställa the nogorlunda Troo til / emedhan them sådane förholles / och the kunna factat i Wintet: Men the Dödhos Bpffändelse wilja the ingalunda troo.
När aff kan man skodha / at Lapparnas Tilstånd är i så mätte ömkeligare / än någet Folcks vnder Solen. Och ändoch Saligh och Höglösligh R. Carl then Nijonde för en rumlig tisdh sedan hade vchi itt löffligit Upsäat / theenna vste och elendige
Nation at bispringa / och förhjelpa them ifrån theas Waanetroo och Trulldom / theruti the alt förnyet insänkte woro / och til Gudz sanne Kännedom wijsa och ledsagha: Hwar vppå någre aff Lapparna försende så allerede sine Barn til Stockholm /
Vbsala och Piteå / såsom til en wijdh then Norrländske Siökanten belägligen Ort / thet vchi then Christelige Låran at blifwa informerade / hwilke sedan the andre Lapparne vchi Gudzienst öfwa och Wåggen til Saligheeten wijsa skulle: Hwar medh syntes
wäl i Begynnelsen at listnas til itt gott Amne: Doch kunde thet listwäl icke nå eller winna then Effect / som man wäl förmodat hade: Hälst medhan sådane affwaante sig ifrån theas brukelige och til en annan Diet / til warme Stugur / til bätere Spijs och
blöte Sånger / och fördenksall icke ästundade at komma til Lappmarken igen. Således afflopp theta godha Intent förthan någon Frucht. Och thet the an dijt kommit hade / så hade the om thet Lappländske Wäsende sögha kunnat göra sin Glist / vthan
för then ringa Tilfredding / jemwäl andre Incommoditeter skull / most döde sin koss.

Wij wele Saken någet närmare angripa. Emedhan nu vdsöwer heela Jordennes Ræsch ingen Nation warit hafwer (thet man aff Historierne nogsame berygha kan) som til Gudz och Saligheetens Kännedom kommen är / medh mindre han haf-
wer hafte Lärare och Predikanter aff sine egne Barn / och vchi egit Moderkunnat / hwilken Nådhe the fattighe Lappländer alt in til närwarande Dagh icke hafwer kunnat wedersaras: Är man fördenksall vppå S. och Höglösligh i Aminnelse R. N. s fordom
wår allernädigste Konungs och Herres nädigste Anordning och Befalning / såsom och effect H. R. M. s. här vnder bisfogade Breeffs Lydelse / så wäl som thet til förordnade Deputat / förorsakat och til sinnes / förmedelt Gudz guddomlige Bistånd / be-
rörde Wårck sålunda företagha och foortsätta / at Kyrtior och Scholor skole vchi stelswe Lappmarken blifwa vprättade / thet Vngdomen vchi Gudz Fruchtan och sanktylligh Kännedom skal blifwa vprechtat och vnderwiff. Genom hwilken Anordning
man förmodhar the arma Lappar (vdsöwer hwilkas Elendighet alle the / som Gudh medh godh Förmögenheet wällsignat hafwer / itt Christeligit Medlidande tilbörigen dragha skole) til then reene Låran kunna förde warda / hwar the sålunda / såsom sagt är /
sine egne Predikanter och Lärare vchi theas egit Tungomål jemte theas Vppehålle och andre Commoditeter / niuta kunde / som medh Gudz Ordz Predikan och andre Kyrtie Ceremonier bewiffte them sin Tienst / hwar til ingen ringa Betosnad behöfwes
will / på thet någre wisse Familier måge tillsamman hafwa sine wisse Präster / aldenstund the äre wijde ättilde / så at Prästerna moete offra / både om Winter och Sommar / gå ifrån then ene Familien til then andre til foots / genom Moras och sumpige
Drar öfwer 40. 50. ja wäl 100. Wixlar / thet wäl en annan Nation til at prästera wore omöglig. Kan ey heller annorlunda see / än at the monge Präster til Zalet hafwa moete / så framt the Continue och ewärdeligen icke wilja blifwa Hedningar.

Och aldenstund mehremälte Prowins är ganska wiid begrepen / som siggnit monge hundrade Wixlar vthgrepar / och til wälmeente Wårcks Foreställande itt fast större Förslag effas will: Lapparna och thestilles selswe itt så elendige och öfö-
möget Folk är / at the icke vchi thet ringeste förnä sine Predikanter vppehålla / och så barbariske / at the fast heller alt framgeent wilja wara them förthan / än at hafwa om them någon Åhoga / hwarigenom the siene eller aldrigh til Gudz Kännedom
komma skulle: Hafwer man fördenksall / vdsöwer then Konunglige tildeputerede Assignation, och aff andre rättsinnige Menniskior alierede vchfastade Hielp / som dochlistwäl thet til icke förslå will / vnsede thet synas stigha til itt temmeligit Capital /
most än wiidare hos andre gudfruchtige och rättsinnige Menniskior om yttermehra Bistånd at anholla / the fattighe Lappar til Västa: Och thet så myckit mehra / aldenstund man effter bemälte Kong: Anordning hafwer allerede thet til gjorde itt gott och
lycksaligit Inrådh / hwar til och Gudh then Aldrahögste hafwer lätit sin milde Wällsignelse påstijna / i thet at en godh deel Lappar hafwa willigt sine Barn thet til gifwit.

Och på thet the til theas Nöddorfft medh Klädher och Vppehålle / samt Information måge thet bätere och beqwemligare blifwa försorge / hwar förde vppå thet man til berörde Christelige Wårcks Forsättande moete komma til itt anseentligit Ca-
pital / will man hos / så wäl Högtbem. R. May. både Andelige och Werldlige / trogne Vnderfärer öfwer heele Riket / som aff andre Medhel / sieligen hafwa anhollit / at the aff Christeligit Kärlek och Bewåg til the arme Lappars Christendom / Dm-
wändelse och Saligheets Förfordring wille oplåta sine milde Händer / och effect hwar och ens Förmågho och Amne til berörde Capital något tilstiuat och förhjelpa / thet emot förmodandes aff Gudh then aldraghögste een risteligit Wedergällning.

Thesse Penningar eller Capital / som til theta Wårck / och i synnerheet til then Lappiske Scholans Vprättelse vchfastas kunde / skole vchi the förnemligste Städhur i Riket vchi godh Förwaring deponerade blifwa.
Thetta hafwer man then Christelige Läsaren welat för Sgon ställa / alt til then ende / at the willfarande Lappländers ömkelige Wäsende moete til itt bättre och lycksaligare Tilstånd altererat och förändrat / och i synnerheet Gudz Ristles och thet helige
Ewangelij Defension och Förköftring mehr och mehr fortplanterat blifwa. Här medh will man hafwa then Christelige Läsaren vnder Gudz guddomlige Protection til all andeligh och lekamligh Wällsärd troligen besolat. Datum.

Följer Saligh R. May. Diploma.

Gustaff Adolph medh Gudz Nådhe / Sweriges / Götches och Wendes Konung / Storfurste til Finland / Hertigh vchi Estland och Carelen / Herre vtöf-
wer Ingermanland / Göre witterligit / at ehuru wäl wår högtåhrade S. Herrsader (höglösligh i Aminnelse) Konung Carl then Nijonde / så wäl som wij / sedan wij igenom Gudz nådighe Försyn äre komne
til then Konunglige Regeringen vdsöwer wårt käre Sådernesland Swerige / hafwe of winlagdt och beslütat / at he wäre wijdt i Norlanden besitne Vnderfärer mätte blifwa vnderwiffte i boklige Konster / och vnderättade om theas
Siäls Saligheet: Så hafwer thet dochlistwäl alt här til för the swäre Krigsbeswår skuld / som både Högtbem. R. May. häre herrsader så wäl som wij hafwe warit medh belastade / icke kunnat winna then Framgång / som wij gärna hafwe
funnit thet til at förordna / effter som wij och i theta wårt Breeffs kraft förordne wår och Sweriges Rikes troo Man / Råd / General gouverneur i Liffland / Ingermanland och Carelen / of alstelig / Wåle wålborne Herr Johan Skytte / Fri-
och stalf vnderdånigst hafwer lofwat thet til hafwa all Mödha ospard / så wijdt Gudh thet til si. Nådhe förlånandes warder / hwilken direction sedan framgeent hos Wålbe. Herr Johan Skytte och hans Posteritet blifwa skal.
Och på thet the Personer / som både skole informera samma Lappar / så wäl som the thet luff hafwa til at öfwa sig i boklige Konster / måge hafwa någet wift at tilgå / aff hwilket the theas åhrlige Vppehålle hafwa måge: Så hafwe wij aff
Gunst och Nådhe vnder och effterlätit / som wij och i theta wårt Breeffs kraft vnne och effterläte til samma Schola / all thet Kyrtiorijende / som åhrligen faller aff Vmā Soen / sedan all tilbörigh Afförkning / affdragen: Hwilken Kyrtiorijens
nyttigast: Doch of och effterkommande Konungar högst Dispositionen förbehollen. Til yremehre Wiffa hafwe wij theta medh egen Hand vnderstrifwit / som gifwit är i Alren Stertin i Pomeeren / then 20 Junij år 1632.

Lappe Diekernes Vmā Schola Progress.

Gustavus Adolphus.

Wij vnderkände göre här medh witterligit / at wij then 23. Januari i theta Åhr / blefwe aff wår Kyrtioherde / wördige och wällärde Wæster Cuff / Fallade til at höra vppå huru wårt såsom Vngdomen i Lyfede Lappestola vchi Vmā Lappmark war kommen vchi sine Studier. Wår före
hafwe wij hans billige Begär affterkommit til sådes warit och hördt vppå / först huru the hafwa i Kyrtian / samt Affton och Morgon sungit wåre Swenske Psalmer / såsom och i wårt Åhörande reent och vthan någet Staplände läst vthan Book / Swenske Abdboken / sedan heela Lutheri
Swenske Catechisin / Ord ifrån Ord / ifrån Begynnelsen til Endan / thenäst alle Swenske tryckte Spörsmål / til Swenske Catechisins Förklarig och bättre Förstånd.
Och nu holla the vppå then Lappiske Catechisin at lära / är them och Ewangelij Boken förelagd / vchi hwilken the hafwe wåfer läst in til / synnerligen äro aff them / allenast tree hafwa någet för sitt hårda Amne farit effter / och alst thetuti så brukat och öfwat sig / at wij icke troot
hade / at Lappvngdomen på så kort tidh vchi Siungande och Läsande skulle så wijdt komma: Thesför the Gudh alsmåchtig see Prefs och Åhr / och thet som theta påkostat och befordrat hafwe / myckit Berömmelse / och ewigh Lön i Himlen. At theta så sant är / wittne wij medh wårt Signeten
och Boomärken. Skrifwit Åhr 1634. Datum & locis ut supra.

Jacob Anderson Bure us. Pder Jonson. Anders Häkonson. Jacob Nilson. Oloff Oloffson.

Hloppenes pag. 61 anför en berättelse af John
Skutte om Lappornes usla tillstånd samt hans
suppmaning att göra sammanskott till skolan.
Dorpat 14 Nov. 1632.
Måste vara den här bredvid liggande Tyska